



Göteborg Energi AB

– granskning av verksamhetsåret 2022

2023-01-31

Så kommunicerar vi våra granskningar

Varje år publicerar stadsrevisionen i Göteborgs Stad sina granskningsresultat på följande sätt:

Publikation	Innehåll
Revisionsredogörelse	Här presenterar stadsrevisionen granskningen av nämnderna. I redogörelserna framgår revisorernas iakttagelser, bedömningar och rekommendationer, i syfte att förbättra verksamheterna.
Revisionsberättelse	Revisorerna upprättar en revisionsberättelse per nämnd. I berättelserna uttalar de sig om nämndernas verksamhet har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande samt om nämndens interna kontroll har varit tillräcklig.
Granskningsredogörelse	Här presenterar stadsrevisionen granskningen av bolagen. I redogörelserna framgår iakttagelser, bedömningar och rekommendationer, i syfte att förbättra verksamheterna.
Granskningsrapport	Lekmannarevisorerna upprättar en granskningsrapport per bolag. I rapporterna uttalar sig lekmannarevisorerna om bolagen har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.
Revisionsrapport	Här presenterar stadsrevisionen särskilda granskningar som i regel rör flera nämnder och/eller bolag – så kallade projektgranskningar. I rapporterna framgår revisorernas iakttagelser, bedömningar och rekommendationer, i syfte att förbättra verksamheterna.
Rapportsammandrag	I rapportsammandragen sammanfattar stadsrevisionen sina revisionsrapporter.
Revisionsberättelse för Göteborgs Stad	Revisorerna upprättar en revisionsberättelse som omfattar kommunens samlade verksamhet. Berättelsen innehåller uttalanden i ansvarsfrågan samt uttalanden om Göteborgs Stads årsredovisning och resultat.
Årsredogörelse	Årsredogörelsen upprättas av stadsrevisionen och innehåller en beskrivning och sammanfattning av de genomförda granskningarna under året.

Januari 2023

Titel: Göteborg Energi AB – granskning av verksamhetsåret 2022

Diarienummer: 0153/22

Lekmannarevisorer: Tom Heyman och Christina Rogestam

Yrkesrevisorer: Carina Carresjö och Cecilia Ribeiro Goncalves

www.goteborg.se/stadsrevisionen

Innehåll

1	Sammanfattning	5
1.1	Bristande följsamhet gentemot ägardirektiven	5
1.2	Bristande intern styrning och kontroll inom elhandeln.....	6
1.3	Sammanfattande bedömning	7
1.4	Årets granskning	8
1.5	Sammanställning av rekommendationer.....	9
2	Grundläggande granskning	11
2.1	lakttagelser	11
2.2	Bedömning.....	15
3	Intern styrning och kontroll inom elhandeln	16
3.1	lakttagelser	16
3.2	Bedömning.....	22
4	Koncernens arbete med ledningsrätter	24
4.1	lakttagelser	25
4.2	Bedömning.....	29
5	Användning av verksamhetsfordon samt inköp av drivmedel	29
6	Uppföljning av tidigare granskning	30
6.1	Uppföljning av styrning av dotterbolagen	30
6.2	Uppföljning av förnyelsen av fjärrvärmenätet.....	32
6.3	Uppföljning av krisberedskap i Göteborgs Stad	33
6.4	Uppföljning av informationssäkerhet i samhällsviktiga system	34
6.5	Uppföljning av styrning av investeringsprojekt.....	36
6.6	Uppföljning av upphandling och kostnadsstyrning av byggentreprenader.....	37
7	Lekmannarevisorernas uppdrag och rapportering.....	39
8	Språkbruk och revisionstermer	39

1 Sammanfattning

I denna granskningsredogörelse för Göteborg Energi AB redovisar vi iakttagelser och bedömningar samlat för moderbolaget Göteborg Energi AB och dess dotterbolag. I granskningsrapporterna för respektive bolag, uttalar sig lekmannarevisorerna för varje bolag i koncernen.

Vi redovisar våra granskningar genom att först beskriva lekmannarevisorernas bedömningar. Därefter redogör vi för våra iakttagelser. Styrelse och vd ansvarar för att koncernens verksamhet bedrivs i enlighet med lagar och föreskrifter, bolagsordning samt ägardirektiv.

Lekmannarevisorernas uppdrag är att granska om koncernens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om koncernens interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen av verksamheten omfattar en grundläggande del, som är en översiktlig granskning av koncernens ledning, styrning och interna kontroll, flera fördjupningar samt uppföljning av tidigare års granskning.

Vi kommer först redogöra för vår bedömning rörande avvikelser gällande följsamhet gentemot ägardirektiven och brister inom den interna styrningen och kontrollen av elhandeln. Därefter redogör vi för vår sammanfattande bedömning. I nästa delavsnitt redogör vi kort för respektive område som omfattas av årets granskning.

1.1 Bristande följsamhet gentemot ägardirektiven

Vår granskning visar på avvikelser gällande att lyfta frågor till kommunfullmäktige för avgörande, vilket krävs enligt ägardirektiven i både dotterbolag och moderbolag. Avvikelserna rör ärenden gällande:

- förberedelser för en ny bioångpanna
- kapitaltillskott till dotterbolaget Göteborg Energi Din El AB
- moderbolagsgaranti för dotterbolaget Göteborg Energi Din El AB
- beslut om att delta i bildandet av ekonomisk förening

Vår granskning visar även på väsentliga avvikelser gällande ekonomiskt resultat i förhållande till vad ägardirektiven anger, för dotterbolaget Göteborg Energi Din El AB samt för moderbolaget.

Elhandeln ska ha en nettomarginal på minst två procent under en femårsperiod. Nettomarginalen för åren 2018–2022 är -1,2 procent. Bolagets resultat har varit negativt under åren 2020–2022. Årets resultat för Din El AB är cirka -180 miljoner kronor.

Det underliggande resultatet för Göteborg Energi AB är cirka 44 miljoner och understiger förväntad nivå med cirka 556 miljoner för år 2022. Tillsammans med försäljningen av Ale fjärrvärme ger det ett resultat på cirka 400 miljoner.

1.2 Bristande intern styrning och kontroll inom elhandeln

Vår granskning visar på avvikelser inom flera områden kopplade till den interna styrningen och kontrollen inom elhandeln i koncernen. Vår bedömning är att styrelserna i Göteborg Energi Din El AB och Göteborg Energi AB brustit gentemot ägardirektivets krav och gentemot stadens riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll.

Dotterbolaget Din El AB ingår i den matrisorganisation som beslutats inom moderbolaget. Det innebär att bolaget har en vd men är i övrigt personallöst. Verksamheten är organiserad inom moderbolaget, inom försäljningsavdelningen och tjänsterna köps av dotterbolaget via ett avtal med moderbolaget.

Vår bedömning är att det finns avvikelser i den interna styrningen och kontrollen:

- Elhandelns negativa resultat de senaste åren. Avkastningskravet härrör förutom från ägardirektiven också från ellagens krav på affärsmässighet.
- Riskexponeringen har varit för hög.
- Riskhanteringen har inte varit tillräcklig.
- De finansiella mandatet har överskridits.

Vidare har det funnits oklarheter i roller och ansvar inom organisationen, som påverkat händelseutvecklingen. Styrelserna ska se till att det finns ett system för styrning, uppföljning och kontroll som är anpassat för verksamhetens förutsättningar och behov samt dess olika styr- och beslutsnivåer.

Vår bedömning är att åtgärder genomförts, främst under år 2022, för att komma till rätta med problemen inom elhandeln. Åtgärderna har inte varit tillräckliga för att undvika en kraftig resultatpåverkan, då effekterna av framför allt, tidigare ingångna avtal kvarstår.

Din El AB har enligt ägardirektivet och bolagsordning till uppgift att bedriva inköp av energi och försäljning av energi och energirelaterade produkter och tjänster till slutkund, samt bedriva annan därmed förenlig verksamhet. I bolagsordningen framgår att övrig verksamhet, inte ska ha syfte att bereda vinst åt aktieägarna och då vara förenlig med den kommunala kompetensen.

I vår granskning framkommer att det inom elhandelsverksamheten förutom handel med el gentemot slutkund, även förekommer spekulativ handel i en handelsportfölj, utan koppling till kundavtal. Handelsportföljen drivs enbart i syfte att generera vinst. Vår granskning visar att handelsportföljen under de senaste åren uppvisat negativt resultat och att hanteringen av handelsportföljen brustit vid åtminstone två tillfällen under år 2021 och 2022.

Vår bedömning är att den spekulativa handeln är en riskfylld verksamhet, som saknar den koppling till slutkund som ägardirektivet och bolagsordningen

förutsätter. Lekmannarevisorerna vill lyfta att spekulativ handel, är ett verksamhetsområde som generellt bedöms som tveksamt i en kommunal verksamhet.

Sammanfattningsvis har de vägval som gjorts inom dotterbolaget och moderbolaget, för hur elhandelsverksamhetens produktutbud, riskhantering och verksamhet organiserats, gett betydande resultatpåverkan när riskerna som tagits utfaller. Problematiken har förvärrats ytterligare av att elmarknaden snabbt förändrats de senaste åren, med en omfattande volatilitet. Vår bedömning är att koncernen inte bedrivit en ändamålsenlig styrning och kontroll av elhandeln. Se även kapitel 3.

1.3 Sammanfattande bedömning

Lekmannarevisorernas sammanfattande bedömning utifrån årets granskning är att delar av koncernens Göteborg Energi AB:s verksamhet har väsentliga brister. Bristerna som framkommit i granskningen rör främst dessa områden:

- följsamhet gentemot ägardirektiven
 - gällande att lyfta principiella frågor till kommunfullmäktige för avgörande
 - gällande ekonomiskt resultat
- brister i intern styrning och kontroll inom elhandeln

Lekmannarevisorerna bedömer att bristerna visar på obehörigt beslutsfattande, bristande målstyrning gällande ekonomin samt brister i den interna styrningen och kontrollen. Utifrån vad som framkommit i årets granskning lämnar lekmannarevisorerna kritik i form av en anmärkning till styrelsen för Göteborg Energi AB. Lekmannarevisorerna lämnar också kritik i form en erinran till styrelsen för Göteborg Energi Din El AB.

1.4 Årets granskning

Nedan redogör vi kort för respektive område som omfattas av årets granskning. Därefter följer en tabell med de rekommendationer vi lämnar.

- **Grundläggande granskning:** Den grundläggande granskningen syftar till att översiktligt bedöma koncernens ledning och styrning samt interna kontroll. Granskningen visar på förbättringsområden. Vi lämnar därför en rekommendation till styrelsen.
- **Granskning av intern styrning och kontroll inom elhandeln:** Syftet med granskningen är att bedöma om koncernen bedrivit en ändamålsenlig styrning och kontroll inom elhandeln. Granskningen visar på väsentliga brister. Vi lämnar därför fem rekommendationer till styrelsen.
- **Granskning av koncernens arbete med ledningsrätter**
Syftet med granskningen är att bedöma om Göteborgs Energi AB bedriver ett ändamålsenligt arbete med ledningsrätter. Granskningen visar på förbättringsområden. Vi lämnar därför en rekommendation till styrelsen.
- **Granskning av verksamhetsfordon:** Syftet med granskningen är att bedöma om nämnderna och styrelsen har en tillfredsställande styrning, uppföljning och kontroll av användning av verksamhetsfordon samt inköp av drivmedel. Vi lämnar en rekommendation till styrelsen.
- **Uppföljning av styrning av dotterbolagen:** Vår uppföljande granskning visar att rekommendationen kvarstår.
- **Uppföljning av förnyelse av fjärrvärme;** Vår uppföljande granskning visar att rekommendationen är omhändertagen.
- **Uppföljning av styrning av investeringsprojekt:** Den uppföljande granskningen visar att rekommendationen är omhändertagen.
- **Uppföljning av krisberedskap i Göteborgs Stad:**
Vår uppföljande granskning visar att en av två rekommendationer kvarstår.
- **Uppföljning av informationssäkerhet i samhällsviktiga system:** Den uppföljande granskningen visar att rekommendationerna har omhändertagits.
- **Uppföljning av upphandling och kostnadsstyrning av byggtreprenader:** Vår uppföljande granskning visar att rekommendationerna har omhändertagits.

1.5 Sammanställning av rekommendationer

Område	Rekommendation
Grundläggande granskning	Lekmannarevisorerna rekommenderar Göteborg Energi AB och Göteborg Energi Din El AB att säkerställa följsamhet gällande ägardirektivets krav gällande att se till att lyfta frågor av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.
Intern styrning och kontroll inom elhandeln	<p>Lekmannarevisorerna rekommenderar Göteborg Energi AB och Göteborg Energi Din El AB att stärka den interna styrningen och kontrollen av elhandeln.</p> <p>Lekmannarevisorerna rekommenderar Göteborg Energi AB och Göteborg Energi Din El AB att se över ansvarsfördelningen och organisationen för elhandeln och anpassa den efter verksamhetens karaktär.</p> <p>Lekmannarevisorerna rekommenderar Göteborg Energi AB och Göteborg Energi Din El AB att se över riskhanteringen avseende elhandeln.</p> <p>Lekmannarevisorerna rekommenderar Göteborg Energi AB och Göteborg Energi Din El AB att säkerställa följsamhet mot ellagen avseende affärsmässighet samt ägardirektivets ekonomiska krav.</p>
Styrning av dotterbolagen	Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att stärka styrning, rapportering och uppföljning av dotterbolagen. (Rekommendationen lämnades 2021)
Koncernens arbete med ledningsrätter	Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen och styrelserna för Göteborg Energi Nät AB och Göteborg Energi Gasnät AB att förbättra den interna styrningen och kontrollen för att säkerställa det sakrättsliga skyddet för koncernens anläggning.

Område	Rekommendation
Användning av verksamhetsfordon samt inköp av drivmedel	Lekmannarevisorerna rekommenderar Göteborg Energi AB att slutföra det pågående arbetet med att ta fram koncernövergripande rutiner för beredskapsverksamheten.
Krisberedskap i Göteborgs Stad	Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att stärka följsamheten mot stadens styrande dokument avseende uppföljning och rapportering av krisberedskapsarbetet. (Rekommendationen lämnades 2021)

2 Grundläggande granskning

Den grundläggande granskningen syftar till att översiktligt bedöma koncernens ledning och styrning samt interna kontroll. Styrningen och kontrollen ska vara tillräcklig för att leva upp till mål, beslut och föreskrifter.

Den grundläggande granskningen består av tre övergripande revisionsfrågor:

- Har koncernstyrelsen genomfört sitt uppdrag på ett ändamålsenligt sätt?
- Har koncernstyrelsen en ändamålsenlig styrning, uppföljning och rapportering av sin ekonomi?
- Har koncernstyrelsen sett till att den interna styrningen, uppföljningen och kontrollen är tillräcklig?

Granskningen är avvikelsebaserad och fokuserar i huvudsak på koncernens övergripande systematik, strukturer och arbetssätt. Granskningen av koncernen genomförs under hela granskningsåret. Stadens tidsplan medger inte någon detaljerad granskning av årsrapporten.

2.1 Iakttagelser

2.1.1 Har koncernstyrelsen genomfört sitt uppdrag på ett ändamålsenligt sätt?

Koncernen ska genomföra sitt grunduppdrag enligt bolagsordningen och ägardirektivet samt enligt de mål och riktlinjer som fullmäktige har beslutat om. Fullmäktige har genom budgeten gett bolagsklustren specifika mål som ska uppnås. Fullmäktige har även gett vissa bolag specifika uppdrag som ska genomföras. Vi har översiktligt granskat hur koncernen har genomfört sitt grunduppdrag och arbetat med fullmäktiges specifika mål och uppdrag, i den utsträckning sådana mål och uppdrag finns för koncernen. Vi har även granskat styrelsens protokoll och beslutsunderlag.

Granskningen visar att koncernen i huvudsak har planerat och genomfört grunduppdraget i enlighet med bolagsordningen och ägardirektivet samt uppdrag i fullmäktiges budget. Vår granskning av moderbolagets arbete med fullmäktiges mål visar att bolaget har beslutat om indikatorer för de bolagsspecifika målen. Målen har följts upp i delårsrapporterna.

Vår granskning visar att dotterbolagens planering och uppföljningsrapporteringen även för år 2022 endast delvis utgår ifrån fullmäktiges budget och indikatorer. Det framgår inte av uppföljningsrapporteringen hur dotterbolagen arbetar med de målsättningar som fullmäktige satt upp.

2.1.1.1 Beslutsfattande och frågor av principiell beskaffenhet

Vidare visar vår granskning på avvikelser i förhållande till beslutsfattandet inom koncernen. I ägardirektivet för Göteborg Energi AB framgår att beslut av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt, i god tid ska lämnas till kommunfullmäktige för ställningstagande. I ägardirektivet anges också exempel på frågor där kommunfullmäktiges ställningstagande ska inhämtas som:

- Beslut som väsentligt påverkar bolagets, koncernens eller stadens ekonomi eller medför annan risk, exempelvis större investeringar.
- Strategiska investeringar som innebär ny inriktning för bolaget eller start av verksamhet inom nytt affärs- eller verksamhetsområde.
- Beslut om kapitaltillskott.
- Bildande av stiftelse samt bildande av bolag oavsett värde.

Det framgår i granskningen att flera principiella ärenden under år 2022 behandlats inom koncernen. Vi kommer nu att redogöra för vilka dessa ärenden är.

2.1.1.1.1 Förberedelser för investering i ny bioångpanna

Koncernstyrelsen har beslutat om att förbereda projektet Rya bioångpanna till en kostnad av 50 miljoner kronor. Projektet för att bygga och sätta anläggningen i drift, är en omfattande investering.

Syftet med projektet är att arbeta för att nå målet att få förnybar och återvunnen värme. Exempel på risker som lyfts är bränsletillgång och planerad placering för projektet. Ärendet har inte lyfts till kommunfullmäktige innan bolaget kommit långt fram i planeringsarbetet. Det framkommer i granskningen att koncernstyrelsen planerar att lyfta frågan till fullmäktige för avgörande. Bolaget anger att inriktningen varit att lyfta frågan till fullmäktige, men när styrelsen resonerade om detta i juni 2022 ansåg de att det var för tidigt. Bolaget anger också att de sedan flera år beskrivit behovet av investeringar i fjärrvärmearläggningarna i sin tioåriga investeringsprognos.

2.1.1.1.2 Kapitaltillskott till Din El AB

Din El AB redovisade i slutet av år 2021 ett negativt resultat. Koncernstyrelsen beslutade därför i februari år 2022 att lämna kapitaltillskott på 168 miljoner kronor för att täcka underskottet inom Din El AB för år 2021. Koncernen anger att detta har hanterats som koncernbidrag i tidigare bokslut.¹ Ärendet har inte lyfts till kommunfullmäktige för avgörande.

Göteborg Energi AB har lyft ett annat ärende under år 2022 till kommunfullmäktige för ett avgörande rörande kapitaltillskott, för att kompensera dotterbolaget för det beräknade underskottet år 2022.

¹ Koncernen anger att beslutet innebar att dotterbolaget redovisade skattemässigt nollresultat i enlighet med ägarens instruktion om överföring av skattemässiga vinster och förluster. Det är Göteborgs Stads AB som har uppdraget gällande resultatutjämnning.

2.1.1.1.3 Moderbolagsgaranti för finansiell handel med ny partner

Kommunfullmäktige lämnade år 2020 sitt godkännande till att en moderbolagsgaranti kunde lämnas från moderbolag till dotterbolag inom Göteborg Energi. Godkännandet rörde att Göteborg Energi AB lämnade en garanti om 100 miljoner euro som säkerhet till Nasdaq för Din El AB:s finansiella handel, för att dotterbolaget skulle kunna fortsätta agera som direktaktör på Nasdaq enligt börsens villkor. I tjänsteutlåtandena framgår att beslutet byggs upp på de villkor som gäller för risktagande kopplat till finansiell handel på Nasdaq.

Säkerhetskraven har höjts kraftigt under det senaste året till följd av den ökande prisvolatiliteten på elmarknaden. Din El AB valde under våren 2022 att lämna rollen som direktaktör på Nasdaq, då man inte kunde ställa de säkerhetskrav som börsplatsen krävde. Därmed upphörde Nasdaqs innehav av moderbolagsgarantin.

Ett nytt avtal för finansiell handel tecknades av Din El AB med en annan part under våren. Koncernbolaget lämnade därför i maj år 2022 en moderbolagsgaranti för finansiell elhandel till en ny partner på 80 miljoner euro. Det framgår också i granskningen att garantin överskridits även gentemot den nya partnern och det har därför krävts tilläggsbetalningar från Din El AB innan moderbolagsgarantin i september höjdes till 100 miljoner euro. Ärendet har inte lyfts till fullmäktige för att avgöra lämpligheten i en moderbolagsgaranti av den storleken, utifrån de nya förutsättningarna och riskerna gällande en ny partner för finansiell elhandel.

Bolaget anger att det var den omfattande volatiliteten på elprismarknaden, som startade under hösten 2021, i kombination med de avtal som tidigare slutits med vindkraftsproducenter som innebar att säkerhetskravet ökade kraftigt. Då det inte var möjligt att utöka moderbolagsgarantin omgående valde elhandelsverksamheten att flytta den finansiella handeln till likvärdig part där motsvarande moderbolagsgaranti var tillräcklig. Bolaget vill framhålla att den finansiella handeln är förknippad med kundåtaganden som inte hade kunnat fullföljas om inte ny finansiell part hade valts.

2.1.1.1.4 Beslut om ekonomisk förening

Koncernstyrelsen beslutade i mars år 2022 om att delta i bildandet och bli medlem i en ekonomisk förening kallad ”Smart Energi”. Syftet med föreningen är att samarbeta med andra energibolag kring analys av mätdata samt förvaltning av mjukvara. Kostnaden bedöms understiga 400 000 kr per år, samt kostnader för personella resurser kopplat till föreningen. Ärendet har inte lyfts till kommunfullmäktige för avgörande. Koncernen anger att bildandet av föreningen inte kommit till stånd vid årets slut.

2.1.2 Har koncernstyrelsen en ändamålsenlig styrning, uppföljning och rapportering av sin ekonomi?

Vi har översiktligt granskat koncernens styrning av ekonomin samt dess ekonomiska uppföljning och rapportering. Koncernen ska se till att det finns en kontinuerlig ekonomisk uppföljning och rapportering.

Vår granskning visar att koncernen har genomfört en kontinuerlig uppföljning och rapportering av sin ekonomi. Samtidigt visar vår granskning att det finns avvikelser gällande ekonomiskt resultat inom elhandeln. Dotterbolaget Din El AB:s resultat ligger inte i linje med ägardirektivets inriktning på en nettomarginal på minst två procent över en femårsperiod. År 2021 sjönk nettomarginalen till – 4,9 procent. Genomsnittet uppgick därmed till -1,2 procent för den senaste femårsperioden 2018–2022.

Koncernens totala resultat är också under förväntad nivå. Koncernens resultat enligt prognos uppgår till 44 miljoner kronor², vilket är 556 miljoner lägre än budgeterat resultat. Försämringen har enligt koncernen sin grund, främst i fjärrvärmeaffärens höga produktionskostnader utifrån den extrema situation som råder på energimarknaden samt elhandelns negativa resultat. Bolaget anger att omvärldsfaktorer med kraftigt eskalerade elpriser samt tidigare tecknade avtal med vindkraftsproducenter har inneburit stora förluster.

Resultatet påverkas dock av försäljningen av Ale fjärrvärme AB, som inte var inkluderad i budgeterat resultat. Försäljningen ger en positiv effekt på 356 miljoner. Det innebär att resultatet efter finansiella poster uppgår till 400 miljoner kronor på koncernnivån.

I förhållande till ägardirektivets inriktning för moderbolaget vad gäller avkastning på totalt kapital, uppnåddes inte intervallet 5–8 procent varken år 2021 eller år 2022. Preliminär avkastning på totalt kapital för år 2022 för koncernen är 3,2 procent (för Göteborg Energi AB 3,1 procent.) och 4,9 procent för den senaste femårsperioden.

2.1.3 Har koncernstyrelsen sett till att den interna styrningen, uppföljningen och kontrollen är tillräcklig?

Koncernen ska se till att det finns ett systematiskt arbete med intern styrning och kontroll och riskhantering inom väsentliga områden. Koncernen ska även följa upp och utvärdera detta arbete. Vi har översiktligt granskat koncernens interna styrning, uppföljning och kontroll.

Granskningen visar att koncernen i huvudsak har ett arbetssätt för att följa upp den interna kontrollen och utvärdera sitt system för styrning, uppföljning och kontroll.

²² Exklusive realisationsvinst från avyttring av dotterbolaget Ale Fjärrvärme AB.

Vår granskning visar att koncernen har upprättat en samlad riskbild och en internkontrollplan. Riskhantering har skett inom väsentliga områden, men den har inte varit tillräcklig. Vår granskning inom intern styrning och kontroll av elhandeln visar på väsentliga brister.

2.2 Bedömning

Vår bedömning utifrån en översiktlig granskning är att koncernen har genomfört sitt grunduppdrag och i huvudsak arbetat med fullmäktiges mål och uppdrag på ett ändamålsenligt sätt. Vår bedömning är att koncernstyrelsen bör stärka styrning och uppföljning av dotterbolagen med utgångspunkt i fullmäktiges budget.

Vi bedömer att koncernen delvis har ett ändamålsenligt beslutsfattande, det finns dock väsentliga avvikelser. Granskningen visar att frågor av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt inte har lyfts till kommunfullmäktige, i enlighet med kraven i ägardirektivet. Vår bedömning är att viktiga avgöranden inte lyfts för kännedom och avgörande i kommunfullmäktige i god tid, vilket i sin tur kan försvåra planering och helhetssyn.

Vi bedömer att koncernen delvis har en ändamålsenlig styrning av ekonomin. Det ekonomiska resultatet för Din El AB uppfyller inte ägardirektivets krav på en genomsnittlig nettomarginal på två procent under en femårsperiod. Vi noterar även försämrad avkastning inom andra delar av koncernens verksamhet. Ägardirektivets inriktning för koncernen på en avkastning på totalt kapital i intervall 5 till 8 procent uppnås inte år 2021 och 2022, till stor del på grund av fjärrvärmens samt elhandelns resultat.

Lekmannarevisorerna vill i detta sammanhang lyfta att koncernen står inför stora utmaningar till följd av en energimarknad i stor förändring och ett nytt internationellt säkerhetsläge, samtidigt som stora investeringar och reinvesteringar krävs i koncernens anläggningar. För att hantera dessa utmaningar är en systematisk och riskbaserad intern styrning och kontroll en grundförutsättning.

Vår granskning inom intern styrning och kontroll av elhandeln visar på väsentliga brister, särskilt avseende riskhanteringen. Vår bedömning är att koncernen inte har sett till att den interna styrningen, uppföljningen och kontrollen är tillräcklig.

Vi lämnar därför följande rekommendation:

Lekmannarevisorerna rekommenderar Göteborg Energi AB och Din El AB att säkerställa följsamhet gällande ägardirektivets krav gällande att se till att lyfta frågor av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.

3 Intern styrning och kontroll inom elhandeln

Syftet med granskningen är att bedöma om koncernens interna styrning och kontroll är tillräcklig inom elhandeln. Granskningen omfattar moderbolaget och dotterbolaget Göteborg Energi Din El AB.

Granskningen har genomförts genom intervjuer och dokumentanalys. Utgångspunkten för granskningen är främst Din El AB:s ägardirektiv, stadens riktlinjer för intern styrning, uppföljning och kontroll samt stadens riktlinjer för finansverksamheten.

Bolagets ägardirektiv anger att bolaget har ett ekonomiskt krav att verksamheten som inriktning ska generera en nettomarginal på minst två procent under en femårsperiod. Ägardirektivet anger också att frågor av principiell karaktär ska lyftas vidare från dotterbolag till moderbolag och vidare till kommunfullmäktige för avgörande.

Elmarknaden har de senaste åren genomgått stora förändringar. Den svenska elmarknaden främst i södra Sverige är sammankopplad med den europeiska elmarknaden och under senare delen av år 2021 påverkade exempelvis det stigande priset på naturgas de svenska elpriserna. Situationen på elmarknaden har lett till extremt volatila elpriser vilket påverkat elhandeln i Sverige och Europa.

3.1 Iakttagelser

Vi kommer i följande avsnitt beskriva de avvikelser som framkommit i vår granskning. Därefter beskriver vi de åtgärder som vidtagits inom koncernen. Dotterbolaget Din El AB ingår i den matrisorganisation som beslutas inom moderbolaget. Det innebär att bolaget har en vd men är i övrigt personallöst. Verksamheten är organiserad inom moderbolaget, inom försäljningsavdelningen och tjänsterna köps av dotterbolaget via ett avtal med moderbolaget

3.1.1 Avvikelser inom elhandeln

Granskningen visar att det finns avvikelser inom elhandeln inom Göteborg Energi gentemot kraven i ägardirektiv, stadens riktlinjer för intern styrning, uppföljning och kontroll samt stadens riktlinjer för finansverksamheten. Avvikelserna handlar om:

- ekonomiskt resultat under åren 2020–2022
- risktagande i ingångna avtal och elhandel
- överskridna finansiella mandat
- intern styrning och kontroll
- inhämtande av kommunfullmäktiges godkännande för frågor av principiell beskaffenhet.

Det framkommer i vår granskning att de vägval som gjorts inom koncernen under de senaste åren försatt verksamheten i ett bekymmersamt läge. De vägval som gjorts handlar exempelvis om produktutbud, riskhantering och rollen som direktaktör på elbörserna, men också om den interna organiseringen och styrningen.

3.1.1.1 Ekonomiskt resultat under åren 2020–2022

Ägardirektivet för Din El AB anger att bolaget ska ha en nettomarginal på minst 2 procent över en femårsperiod. Avkastningskravet är i linje med ellagens krav på affärsmässighet. Stadens riktlinjer anger också att styrningen, uppföljningen och kontrollen av verksamheten ska bidra till att säkra tillgångar och förhindra förluster.

Granskningen visar att verksamheten inom Din El AB inte har genererat ett positivt resultat sedan år 2019. Granskningen visar vidare att kundvolym prioriterats strategiskt, vilket kan ha lett till att lönsamhetsaspekter fått mindre tyngd.

År	Resultat efter finans (mnkr)	Nettoomsättning (mnkr)	Nettomarginal i procent
2018	41	2 133	1,9
2019	45	1 985	2,3
2020	-25	1 585	-1,6
2021	-145	2 950	-4,9
Prognos 2022	-180	4 709	-3,8

Under femårsperioden 2018–2022 hade Din El AB en nettomarginal på -1,2 procent. (Under åren 2017–2021 var nettomarginalen 0,2 procent)

3.1.1.2 Risktagande i ingångna avtal och elhandel

Stadens riktlinjer anger att riskhantering ska vara en integrerad del i bolagsstyrelsens styrning. Riskhantering ska vara en del i beslutsfattandet vid prioritering och val av olika handlingsalternativ för att uppnå verksamhetens mål eller säkerställa verksamhetens förmåga att utföra sitt uppdrag. I stadens finansiella anvisningar finns det krav på Göteborg Energi AB att upprätta egna finansiella anvisningar.

Granskningen visar att verksamheten genomfört riskanalyser, och att det finns funktioner som riskcontroller inom verksamheten. En genomlysning av riskhanteringen i elhandeln genomfördes också i en internrevisionsrapport med hjälp av extern konsult år 2019. Genomlysningen visade på flera av de risker som föll ut år 2021–2022. I vår granskning har det varit svårt att få klarhet i om några av de rekommenderade riskreducerande åtgärderna genomfördes. Det beror bland annat på personalförändringar under perioden.

Vår granskning visar att koncernen tagit fram finansiella anvisningar då det är ett krav på koncernen i stadens riktlinjer för finansverksamhet. All elhandel är förknippad med risker kopplat till exempelvis svängningar i väder, efterfrågan och tillgång på el. Granskningen visar dock att verksamheten i praktiken tagit väsentliga risker i avtal med konsumentkunder och producentkunder, genom spekulativ handel samt genom att vara direktaktör på elbörserna. Vd för Din El AB anger själv i ett beslutsärende för koncernstyrelsen att riskexponeringen i elhandelsaffären inte har varit omhändertagen på ett korrekt sätt. Bolaget anger att elmarknaden förändrades drastiskt varpå dåvarande riskhantering inte längre var tillräcklig.

3.1.1.2.1 Riskfyllda avtal med vindkraftsproducenter

År 2019 gick Din El AB in på en ny marknad – producentmarknaden, och slöt avtal med vindkraftsproducenter. Dessa avtal går ut på att el som genereras av vindkraftverken säljs vidare till marknaden och Din El AB garanterar då ett visst pris per kilowattimme, oavsett vilken volym som vindkraftsproducenterna producerar. Bolaget anger att syftet var att kunna leverera mer förnybart producerad el i enlighet med fullmäktiges mål.

När det inte blåser har bolaget ändå ett ansvar att leverera den mängd el som avtalats med marknaden. Elen som inte produceras köps på elbörsen och är elpriserna höga, får Din El AB kompensera marknaden med de höga elpriserna. I dessa avtal har Din El AB tagit hela risken vid detta scenario (så kallad volymrisk).

Producentavtalen har också inneburit att Din El AB tagit på sig ytterligare risker, då elen från vindkraftverken levereras till det svenska elnätet. När utlovad mängd el från vindkraftverken inte levereras till elnätet uppstår obalanser som måste täckas upp av annan produktion och då uppstår kostnader (så kallad balansrisk). Din El AB har inte haft täckning för de obalanskostnader som uppstått kopplade till producentavtalen.

I synnerhet ett avtal med en större vindkraftsproducent bedöms ha haft en stor inverkan på möjligheten för Din El AB att ta sig ur det ansträngda ekonomiska läget. Långa avtal har slutits, till villkor som inte kan bedömas uppfylla krav på lönsamhet och som inte beaktat de risker som finns i energislaget.

Vägvalet att gå in på vindkraftsproducentmarknaden har under år 2020–2022 inneburit resultatpåverkan genom en förlust på cirka 250 miljoner kronor.

3.1.1.2.2 Handelsportfölj för spekulativ handel

Ett annat riskområde som framkommer i granskningen handlar om den del av handelsavdelningens verksamhet som omfattar spekulativ handel på elmarknaden – i en fristående handelsportfölj. Handelsportföljen har ingen koppling till den prissäkring på elbörserna som sker kopplat till kundavtalen i verksamheten, utan handlar om spekulativ handel av derivat på elmarknaden i syfte att generera resultat via handel. Bolaget anger att handelsportföljen nu är stängd för handel. Mandaten för portföljen kvarstår dock i koncernens finansiella anvisningar. Under en femårsperiod har handelsportföljens realiserade resultat inneburit en förlust på ungefär 20 miljoner kronor.

3.1.1.2.3 Fastprisavtal för konsumenter

Ett ytterligare riskområde som kommer fram i granskningen handlar om att de fastprisavtal för privat- och företagskonsumenter på ett till fem år, som bolaget ingått. Fastprisavtalen gentemot företagskonsumenter har saknat en klausul, som gör att bolaget kan justera priset under perioden om oförutsedda kostnader uppstår.³

3.1.1.3 Överskridna finansiella mandat

I stadens finansiella anvisningar finns det krav på Göteborg Energi AB att upprätta egna finansiella anvisningar, vilket koncernen också gjort. Vår granskning visar att de finansiella mandat som satts upp, i de finansiella anvisningarna av koncernen, överskridits gång på gång under 2022. Exempelvis har mandaten överskridits under april, maj, augusti, september och oktober. När mandaten överskrids rapporterar verksamhetens riskcontroller omgående det. I slutet av år 2021 överskreds även mandatet i den fristående handelsportföljen.

En delförklaring till de överskridna mandaten handlar om den extrema volatiliteten på elmarknaden, men förklaras också av hur Din El AB:s produktutbud ser ut samt hur avtal med elkunder och vindproducenter har utformats. Mandaten baseras enligt bolaget, på prisbilden inom elmarknaden.

Bolagets val att agera som direktaktör på elbörserna i kombination med, framför allt, förutsättningarna i de avtal som slutits med vindproducenter, innebär också att den moderbolagsgaranti bolaget hade gentemot den finansiella elbörsen Nasdaq inte räckte till. Detta skedde till och från i februari 2022 och innebär att Din El AB såg sig tvunget att lämna Nasdaq då tillräcklig säkerhet för bolagets handel inte gick att lösa med kort varsel. Bolaget fick därmed mycket skyndsamt hitta en annan lösning, för att kunna leverera på ingångna avtal med sina kunder.

³ För privatkonsumenter är det inte tillåtet att ha en prisjusteringsklausul.

3.1.1.4 Intern styrning och kontroll

Stadens riktlinjer för intern styrning och kontroll anger att bolagsstyrelsen ska bedriva sitt arbete så att det egna ansvaret för verksamheten säkerställs. Styrelsen ska se till att det finns ett system för styrning, uppföljning och kontroll som är anpassat för verksamhetens förutsättningar och behov samt dess olika styr- och beslutsnivåer.

Det framkommer i granskningen att beslutsvägarna varit oklara inom verksamheten. Organiseringen innebär enligt verksamheten risker i roller och ansvar. Det framkommer i granskningen att det delvis kan ha försvårat och fördröjt åtgärder för att förhindra ytterligare förluster, i det pressade läge som elmarknaden befunnit sig i under år 2021 och 2022.

Stadens riktlinjer anger också att styrningen, uppföljningen och kontrollen av verksamheten ska bidra till att oavsiktliga och avsiktliga fel och brister kan upptäckas i tid samt att säkra tillgångar och förhindra förluster.

Granskningen visar att det inom den spekulativa handeln i verksamheten under senare delen av år 2021 genomförts riskfyllda affärer, som bidragit till det negativa resultatet. Det har även praktiskt varit möjligt att öppna den spekulativa delen av handeln igen, trots att vd i december år 2021 lämnat direktiv om att handelsportföljen skulle hållas stängd. Handelsportföljen öppnades en kort period under år 2022 utan godkännande från vd. Riskcontrollern rapporterade detta omgående och portföljen stängdes igen, enligt bolaget.

Bolagets auktoriserade revisor lämnade i början av år 2022 en rekommendation om att se över organisation, kompetens och rutiner för riskhantering inom elhandelsområdet.

Vår granskning visar inte att några konkreta förändringar i organisationen genomförts under 2022, men det framkommer i slutet av året att beslut fattats om en översyn med fokus på styrning, ansvar/befogenheter samt riskhantering.

3.1.1.5 Frågor av principiell beskaffenhet

Vi har i avsnitt 2.1.1.1 redogjort för avvikelser gällande frågor av principiell beskaffenhet som dotterbolag och moderbolag ska lyfta till fullmäktige för avgörande. Vår granskning visar på avvikelser kopplade till elhandeln gällande:

- Kapitaltillskott
- Moderbolagsgaranti kopplat till finansiell elhandel

Det kan också finnas fler principiella frågor kopplat till de nya strategier och vägval som gjorts inom koncernen gällande elhandeln under året. Det har exempelvis framkommit att läget för Din El AB var så allvarligt kopplat till överskriden säkerhet på den finansiella elbörsen, att tid för sedvanlig kommunal beslutsprocess inte fanns. Processen att byta handelsplatser för elhandeln, fick därför genomdrivas mycket skyndsamt.

Beslut om kapitaltillskott som inte i särskild ordning delegerats till kommunstyrelsen eller Stadshus AB ska enligt ägardirektivet, lämnas till fullmäktige för avgörande. Koncernstyrelsen beslutade i februari år 2022 att lämna kapitaltillskott för att täcka underskottet inom Din El AB för år 2021. Frågan lyftes inte till kommunfullmäktige för godkännande.⁴

Kommunfullmäktige lämnade år 2020 sitt godkännande till att en moderbolagsgaranti lämnades från moderbolag till dotterbolag inom koncernen. Godkännandet rörde att Göteborg Energi AB lämnade en garanti om 100 miljoner euro för Din El AB, för att de skulle kunna fortsätta agera direktaktör på Nasdaq enligt börsens villkor. I tjänsteutlåtandena framgår att beslutet byggs upp på de villkor som gäller för risktagande kopplat till finansiell handel på Nasdaq.

Koncernbolaget har nu lämnat en moderbolagsgaranti för finansiell elhandel via en ny partner på 100 miljoner euro. Ärendet har inte lyfts till fullmäktige för avgörande. Det har därmed inte lyfts till fullmäktige att avgöra lämpligheten i en moderbolagsgaranti av den storleken, utifrån de nya förutsättningarna och riskerna gällande en ny partner för finansiell elhandel.

3.1.1.6 Åtgärder som vidtagits

Granskningen visar att förändringar i bolaget har genomförts i en snabb takt med början år 2021 och under år 2022. Från och med år 2021 har bolaget ny vd och delvis ny styrelse. Den vd för Din El AB som tillträder under 2021 initierar flera av förändringarna. Flera av dessa förändringar har varit framtvingade av elmarknadens snabba förändring men också mot bakgrund av de vägval i styrningen som gjorts inom bolaget sen år 2019.

- Bolaget tar in externt konsultstöd för att genomlysas elhandelsaffären, i början av år 2022.
- Bolaget säger upp och omförhandlar olönsamma vindproducentavtal samt slutar sälja fastprisavtal till elkunder.
- Bolaget lämnar rollen som direktaktör på börserna för finansiell och fysisk elhandel.
- Bolaget planerar att förändra strategin till att arbeta med lönsamhet snarare än kundvolym.
- Bolaget tar fram en ny elhandelsstrategi med nya produkter på elmarknaden, som solcellsinstallation och flexmarknadstjänster.
- Bolaget har initierat en översyn av verksamheten med fokus på organisation, styrning, ansvar/befogenheter samt riskhantering.

Koncernstyrelsen får information om läget inom elhandeln och åtgärder som föreslås från dotterbolaget lyfts för beslut i koncernstyrelsen under år 2022.

⁴ Koncernen anger att beslutet innebar att dotterbolaget redovisade skattemässigt nollresultat i enlighet med ägarens instruktion om överföring av skattemässiga vinster och förluster. Det är Göteborgs Stadshus AB som har uppdraget gällande resultatutjämnning.

Koncernstyrelsen lämnade i juni 2022 ett uppdrag om en omställningsplan för elhandeln.

Det framgår i granskningen att frågan kring inriktningen för den framtida elhandeln lyfts inom koncernstyrelsen i december år 2022. Styrelsen beslutar att fortsätta verksamheten med inriktning på elhandelstjänster med fokus på elhandels-tjänster samt energirelaterade produkter och tjänster. Koncernstyrelsen lämnar också ett uppdrag om en tydligare riskhantering och återrapportering från dotterbolaget framåt.

Det framgår av beslutsunderlaget att de avtal bolaget ingått riskerar att lämna negativa resultat även kommande år. Koncernbolaget gör dock bedömningen att det ändå finns goda möjligheter att bedriva lönsam och välfungerande elhandel samt att målet är att Din El AB ska leverera ett positivt ekonomiskt resultat från och med år 2023. Det framhålls också att genom att staden behåller rådigheten över elhandelsaffären skapas goda förutsättningar för att hjälpa kunder och samhället i den pågående energiomställningen.

I december år 2022 beslutar koncernstyrelsen om nya finansiella riktlinjer, med förtydliganden rörande volymrisk. Storleken på mandaten för elhandeln fördubblas. Enligt bolaget handlar de förändrade mandaten om den extrema volatiliteten på elmarknaden samt hur avtalen med vindkraftsproducenter utformats.

3.2 Bedömning

Vår granskning visar på väsentliga avvikelser inom flera områden kopplade till den interna styrningen och kontrollen inom elhandeln i koncernen. Vår bedömning är att styrelserna i Din El AB och Göteborgs Energi AB brustit gentemot ägardirektivets krav och gentemot stadens riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll. De brister som framkommer i granskningen är:

- Den ekonomiska inriktningen i ägardirektivet på nettomarginal på minst två procent över en femårsperiod uppnås inte år 2022. Din El AB:s resultat har varit negativt under år 2020–2022. Avkastningskravet härrör från ellagens krav på affärsmässighet och ägardirektivet.
- Riskexponeringen i elhandelsaffären har inte varit omhändertagen på ett korrekt sätt, då elhandelsverksamheten slutit riskfyllda avtal.
- Riskhanteringen har inte varit tillräcklig för att uppnå verksamhetens mål, vilket krävs i stadens riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll.
- Verksamheten har överskridit de finansiella mandaten som finns i koncernens egna finansiella anvisningar. Det skedde i samband med att elpriserna ökade. De egna finansiella anvisningarna är ett krav som finns i stadens riktlinjer för finansverksamhet.
- Det har funnits oklarheter i roller och ansvar inom organisationen, som påverkat händelseutvecklingen. Styrelsen ska se till att det finns ett system för styrning, uppföljning och kontroll som är anpassat för

verksamhetens förutsättningar och behov samt dess olika styr- och beslutsnivåer.

- Vår bedömning är att den spekulativa handeln är en riskfylld verksamhet, som saknar den koppling till slutkund som ägardirektivet och bolagsordningen förutsätter. Lekmannarevisorerna vill lyfta att spekulativ handel, är ett verksamhetsområde som generellt bedöms som tveksamt i en kommunal verksamhet.
- Frågor av principiell beskaffenhet har inte lyfts till kommunfullmäktige för avgörande, exempelvis rörande beslut om att lämna kapitaltillskott. Kravet på att lyfta frågor av principiell beskaffenhet till kommunfullmäktige för avgörande finns i bolagens ägardirektiv.

Vår bedömning är att åtgärder genomförts, främst under år 2022, för att komma till rätta med problemen i den interna styrningen och kontrollen. Din El AB har varit direktaktör på Nasdaq under de senaste åren, och såg sig tvunget att lämna Nasdaq då tillräcklig säkerhet för bolagets handel inte gick att lösa med kort varsel. Åtgärderna har inte varit tillräckliga för att undvika kraftig resultatpåverkan, då effekterna av exempelvis tidigare ingångna avtal kvarstår. Avtal av betydande storlek som har slutits med en aktör bedöms ha brustit avseende lönsamhetsaspekter i avtalets villkor. Den extrema volatiliteten på elmarknaden har inneburit att de ekonomiska konsekvenserna av avtalen har förvärrats.

De vägval som styrelserna inom dotterbolaget och moderbolaget har gjort när det gäller elhandelsverksamhetens produktutbud, riskhantering och risktagande har förutsatt att det finns möjligheter att agera snabbt och kunna fatta nya beslut för att kunna följa utvecklingen på marknaden. Elmarknaden har förändrats mycket på senare år och på kort tid, vilket ytterligare har visat på detta behov. Den valda modellen för elhandeln liksom hur organisationen är uppbyggd, har under år 2021 och 2022 uppvisat svårigheter när det gäller att uppfylla ägarens krav och samtidigt bedriva en effektiv och ändamålsenlig elhandelsverksamhet. Vår bedömning är att koncernen inte bedrivit en ändamålsenlig styrning och kontroll av elhandeln. Vi lämnar följande rekommendationer:

Lekmannarevisorerna rekommenderar Göteborg Energi AB och Göteborg Energi Din El AB att stärka den interna styrningen och kontrollen av elhandeln.

Lekmannarevisorerna rekommenderar Göteborg Energi AB och Göteborg Energi Din El AB att se över ansvarsfördelningen och organisationen för elhandeln och anpassa den efter verksamhetens karaktär.

Lekmannarevisorerna rekommenderar Göteborg Energi AB och Göteborg Energi Din El AB att se över riskhanteringen avseende elhandeln.

Lekmannarevisorerna rekommenderar Göteborg Energi AB och Göteborg Energi Din El AB att säkerställa följsamhet mot ellagen avseende affärsmässighet samt ägardirektivets ekonomiska krav.

4 Koncernens arbete med ledningsrätter

Ledningsrätt innebär rätten att använda andras fastigheter för att anlägga och nyttja ledningar. Enligt ledningsrättslagen (1973:1144) kan den som vill utnyttja ett utrymme för en ledning eller en annan anordning inom en fastighet få rätt till det. Ledningsrätt är en form av sakrättsligt skydd, som innebär ett intrång i äganderätten, och innebär att ägaren har rätt till ersättning. Andra former av sakrättsligt skydd är servitut, arrende och hyresavtal. Aktuella och korrekta ledningsrätter för el-, gas-, bredband- och fjärrvärmeledningar är en grundförutsättning för att ledningshavaren ska kunna anlägga, bevara, underhålla och förnya ledningar.

Det är viktigt att arbetet med ledningsrätter bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och med tillräcklig styrning och intern kontroll, för att Göteborg Energi AB ska kunna säkerställa leveranserna inom sina olika verksamhetsområden på ett ekonomiskt och effektivt sätt.

I en tid av intensiv stadsutveckling och konkurrens om plats för ledningar, och stigande markpriser, är det viktigt att ledningsrätter bevakas och att området beaktas i planeringssammanhang.

Göteborgs Stads riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll har varit utgångspunkt för granskningen. Av riktlinjerna framgår att det ska finnas ett system för intern kontroll och att riskhantering ska vara en integrerad del av nämnders och bolagsstyrelsers styrning.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om Göteborg Energi AB och dotterbolagen Göteborg Energi Nät AB (GENAB) och Göteborg Energi Gasnät AB (GEGAB) bedriver ett ändamålsenligt arbete för att säkerställa ledningsrätter med en tillräcklig styrning och kontroll på området.

Granskningens frågeställningar har varit:

- Har koncernen säkerställt en tillräcklig styrning och kontroll av arbetet med ledningsrätter?
- Har koncernen säkerställt att ledningsrätterna är aktualiserade för sina anläggningar?

Granskningen har genomförts genom dokumentanalys och intervjuer. Granskningen omfattar inte en fördjupning i ingångna överenskommelser och avtal eller värderingsprocessen. Vi har lagt tyngdpunkten vid de verksamheter som har äldre ledningar, därför berörs inte Gothnet AB mer ingående av granskningen.

4.1 Iakttagelser

4.1.1 Bakgrund

Innan Göteborg Energi AB bildades år 1990, tillhörde elnät, gasnät och fjärrvärmenätet Göteborgs Stad. I samband med att bolaget bildades överläts alla ledningar till koncernen. Det innebar även att ledningsrätter behövde regleras för hundratals mil ledningar och övriga anläggningar (se tabellen nedan för ledningslängd). Marken där koncernens ledningar är lagda kan med tiden ha överlåtits till andra kommunala bolag eller till privata ägare, vilket kan göra den juridiska processen mer komplex. I merparten av ärendena är dock staden markägare.

Göteborg Energi AB och Göteborgs Stad (genom fastighetsnämnden och trafiknämnden) träffade en överenskommelse år 2006, som reglerar ledningsrätt i kvartersmark och ersättningar.⁵ År 2011 slöt Göteborg Energi AB med dotterbolag ett markupplåtelseavtal med Göteborgs Stad.⁶ Det så kallade huvudavtalet gäller upplåtelse av ledningar i kommunens mark och reglerar bland annat undantag samt situationer där staden medger att ledningsrätt bildas. Vid markupplåtelse idag får koncernen rättigheter vid försäljningen, men det har kvarstått en ”skuld” avseende ledningsrätter sedan överlåtelsen från staden. Av intervjuerna framgår att frågan aktualiserats under de senaste åren till följd av den omfattande stadsutvecklingen.

Total längd på ledningar i km	
fjärrvärme	1 230
gasnät	320
elnät	7 000
fjärrkyla	32
stadsfiber	2 200

Källa: Göteborg Energi AB:s årsredovisning 2021

4.1.2 Organisation och ansvarsfördelning

Ledningsrätter och övrigt sakrättsligt skydd söks i samband med projekt som genomförs av verksamhetsområdet Planering och Projekt i koncernen.

GENAB har en egen projektorganisation. När det planerade projektet överlämnas till projektören, så är det denne som samordnar det sakrättsliga skyddet. En rutin finns som beskriver projektörens arbetsuppgifter i anslutningsärenden och investeringsprojekt. Däribland ansvaret för sakrättsligt skydd. Inom GENAB har en planeringsingenjör arbetat specifikt med säkerställandet av ledningsrätter under de fem senaste åren.

⁵ (FK: 600-0502/06)
⁶ (FK: 600-3485/11).

Vem som har ansvaret för att säkerställa det sakrättsliga skyddet för de befintliga äldre ledningarna, som inte omfattas av projekten, är inte helt tydligt i koncernens och dotterbolagens organisation.

Verksamhetsområde Planering och Projekt, enheten Karta och rättigheter (PPK) i moderbolaget, tar emot beställningar avseende ledningsrätter och ansvarar för att säkerställa sakrättsligt skydd för befintliga ledningar för dessa beställningar. Det sker på uppdrag av anläggningsägare som ansvarar för framtagna strategier som anger vad som ska säkras och med vilken prioritet. Enheten hanterar alla beställningar från moderbolaget och dotterbolagen, och ansvarar för att genomföra uppdragen. Vid enheten arbetar handläggare och markförhandlare med olika frågor avseende sakrättsligt skydd. Förutom ledningsrätter kan det avse arrendeavtal, hyresavtal och servitut. Markförhandlare förhandlar med markägare om ersättningen för sakrättsligt skydd.

4.1.3 Mål och riktlinjer

Strategier avseende sakrättsligt skydd har tagits fram i koncernen. Strategin för fjärrvärme och fjärrkylans distributionsanläggningar, som togs fram år 2018, har uppdaterats under år 2022. Styrande kriterier är ledningar som är viktiga för leveranssäkerheten och där omläggning är förknippat med stora belopp.

Det finns sedan år 2017 också en strategi avseende GEGAB:s distributionsanläggningar. Enligt GEGAB:s strategidokument är inriktningen att säkra läget för de anläggningar som i händelse av omläggning innebär omfattande kundpåverkan och stora ekonomiska konsekvenser för bolaget.

Av intervjuer framgår att ledningsrätter i nya ledningar prioriteras, då de är mer kostsamma. Äldre ledningar skrivs av så värdet minskar med tiden.

GENAB har tagit fram riktlinjer för nätplanering, enligt riktlinjerna ska lägen för ledningar och stationer så långt som är rimligt säkerställas genom avtal (i första hand ledningsrätt), eller (för större stationer) genom att bolaget ska eftersträva att äga den tomtmark som erfordras för stationen. GENAB har även tagit fram ”säkerställande av sakrättsligt skydd för GENAB:s anläggningar”. Rutinen har uppdaterats under 2022.

Inom koncernen startades projektet ”sakrättsligt skydd för befintliga anläggningar” år 2020 för att säkerställa det sakrättsliga skyddet av ledningar. Målet med projektet är att säkerställa skyddet för främst huvudledningar och tunnlar under en period av fem år (sedan förlängt till sju år). Projektet omfattar fjärrvärme, fjärrkyla och gasnätet.

Inom GENAB påbörjades projektet ”ledningsrätt och servitut” år 2016 för att säkerställa det sakrättsliga skyddet för transportnätet, i princip avser det för huvudledningar på 130 kV (kilovolt). Konsultstöd har anlåtats i arbetet med att säkerställa ledningsrätter.

Enheten Karta och Rättigheter uppger att enheten är väldigt beroende av andra aktörer och att det är svårt att förutse hur ärenden kommer att färdigställas, vilket också påverkar möjligheten att sätta mål på området sakrättsligt skydd.

4.1.4 Ledningsrätt – process, arbetssätt och rutiner

En rutin för ansökan om ledningsrätt för koncernens anläggningar har tagits fram. Rutinen beskriver processen för hur handläggare ska hantera ansökan om ledningsrätt som kommer in till enheten för Karta och Rättigheter.

Processen för sakrättsligt skydd av ledningar har ritats upp i en processkarta som visar flödet i processen. När ett uppdrag inkommer till enheten, sker först en utredning beroende på om det är en befintlig anläggning, en ny anläggning, en anläggning i en byggnad eller en exploatering. Därefter påbörjas en avtalsprocess, som kan avse en ledningsrätt, servitut eller hyra/arrende. En värdering genomförs och därefter skickas ärendet vidare till lantmäteriet för förrättning och inskrivning. När förrättning och inskrivning har skett sker reglering av kostnader och ärendet avslutas och arkiveras.

En arbetsrutin för ledningsrätt har även tagits fram av GENAB som beskriver tillvägagångssättet vid beställning av ledningsrätt.

Fastighetskontoret och Göteborg Energi AB har tagit fram en rutinhandbok för ledningsrätter och servitut på kommunal mark. Det finns även en övergripande rutin för hantering av ledningsrätt vid förfrågan från fastighetskontoret.

Värdering sker med utgångspunkt i lantmäteriets värderingshandbok.

4.1.5 Riskanalys

Ingen riskanalys har genomförts och dokumenterats specifikt avseende området sakrättsligt skydd. I strategierna för fjärrvärme och fjärrkylans distributionsanläggningar, och för GEGAB:s distributionsanläggningar, har dock kriterier formulerats som ska styra prioriteringsordningen när det gäller det sakrättsliga skyddet.

Risker för höga kostnader förknippade med bristande sakrättsligt skydd för infrastruktur togs upp i koncernens samlade riskbild år 2020 och i GEGABs internkontrollplan 2022.

4.1.6 Uppföljning och intern kontroll

Inom ramen för koncernens projekt följs arbetet upp för de olika verksamheterna. Uppföljningen är strukturerad så att antalet kilometer säkrad ledningsrätt ställs i förhållande till kilometer ledningsnät som ska säkras inom projektet.

Huvudledningar för fjärrvärme som ingår i projektet, är säkrade till 31 procent och fjärrkyla är säkrat till 29 procent. Av uppföljningen av projektet så framgår att ledningsrätt har säkerställts för 18 procent av gasnätets ledningar som ingått

i projektet. Koncernen har även ledningar i kranskommuner som saknar ledningsrätt. Läget avseende sakrättsligt skydd har avrapporterats till GEGABs styrelse.

I dokumentet ”säkerställande av sakrättsligt skydd för GENAB:s anläggningar”, redovisas aktuellt läge avseende elnätet. GENABs projekt för att säkerställa sakrättsligt skydd i anläggningen har avrapporterats årligen till styrelsen för åren 2019, 2020 och 2021. Projektet avslutades årsskiftet 2021/2022. Ärenden sköts nu löpande genom beställning till enheten Karta och Rättigheter.

Av uppföljningen framgår att sakrättsligt skydd har säkerställts för anläggningens kraftstationer. Ledningsrätt har även säkerställts för samtliga högspänningsledningar (130 kV). Ledningsrätterna omfattar även samtliga övriga ledningar i respektive kabelstråk. Tyngdpunkten har legat vid att säkra skyddet för transportnätet⁷.

Av uppföljningen framgår inte status avseende anläggningens 12 fördelningsstationer. För anläggningens cirka 1 600 nätstationer redovisades 2020 att det saknades ledningsrätt för 70 stationer. Enligt GENAB pågår inventering av det sakrättsliga skyddet för nät- och fördelningsstationer.

Befintliga ledningsrätter läggs in så de blir synliga i kartor i verksamhetssystemet. I kartorna refereras till ärendenummer. Av granskningen framgår att systemstödet har utvecklats vilket har inneburit en förbättring av informationen om det sakrättsliga skyddet i anläggningarna. Ytterligare insatser pågår för att det ska gå att få en tydlig bild av det sakrättsliga skyddet av ledningar.

Av granskningen framgår att det inte finns en fullständig och samlad bild av hur koncernens hela anläggning är skyddad sakrättsligt i nuläget.

Uppföljningsmöten mellan enheten Karta och Rättigheter och de olika beställande verksamheterna hålls fyra gånger per år.

Det sker inte några specifika kontroller av att rutinerna för ledningsrätt följs, förutom de som sker i samband med uppföljning av internkontrollplaner. I samband med fakturering för ledningsrätter och annat sakrättsligt skydd sker avstämning av faktura mot informationen i verksamhetssystemet.

	Totala nätets längd	Ledning i projektet	säkrade ledningsrätter	andel i % av projektet
fjärrvärme	1 230,0	240,0	75,1	31%
fjärrkyla	32,0	27,0	8,0	29%
gasnät	320,0	149,1	27,5	18%

⁷ Transportnätet definieras som elledningar med spänningsnivå 130 kV och 10 kV som utgör förband mellan mottagnings- och fördelningsstationer samt 10 kV förband innehållande fyra eller fler parallella ledningar med därtill hörande utrustning. (slutrapport ledningsrätter och servitut 2021, GENAB)

4.1.7 Samverkan

Hantering av ledningsrätter är beroende av flera parter. Internt i Göteborgs Stad sker mycket samarbete mellan Göteborg Energi AB och fastighetsnämnden samt trafiknämnden. Av intervjuer framgår att samarbetet i regel fungerar bra, men att tiden från ansökan till ledningsrätt påverkas mycket av situationen på främst fastighetskontoret.

Enheten Fastighetsjuridik är i hög grad påverkade av lantmäteriets handläggning och handläggningstiderna har blivit längre under senare år.

Mer komplexa fall av hantering av ledningsrätter uppstår i regel i centrala staden, i samband med förtätningen av bebyggelsen.

Koncernen behöver även vara aktiv i samband med detaljplaneringen av staden för att säkra lägen för ledningar. Om planstöd saknas innebär det mest troligt att beslut om ledningsrätt inte kan lämnas.

4.2 Bedömning

Koncernen har sedan en längre tid tillbaka saknat sakrättsligt skydd för en betydande del av anläggningen. Lekmannarevisorerna bedömer att koncernen har vidtagit åtgärder för att säkerställa ledningsrätter i koncernens anläggningar under senare år. Styrningen och kontrollen av området behöver dock förbättras.

Ledningsrätter och övrigt sakrättsligt skydd bedöms inte vara helt aktualiserat för anläggningarna. Vi noterar att GENAB har kommit längre än övriga verksamheter i koncernen i arbetet avseende att säkerställa ledningsrätter. Arbete kvarstår dock både för moderbolagets verksamheter samt för GEGAB och GENAB för ett tillräckligt sakrättsligt skydd av anläggningarna. Det är också av vikt att koncernstyrelsen och dotterbolagens styrelser innehar en fullständig lägesbild avseende det sakrättsliga skyddet för hela anläggningen.

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen och styrelserna för Göteborg Energi Nät AB och Göteborg Energi Gasnät AB att förbättra den interna styrningen och kontrollen för att säkerställa det sakrättsliga skyddet för koncernens anläggning.

5 Användning av verksamhetsfordon samt inköp av drivmedel

Stadsrevisionen har granskat användning av verksamhetsfordon samt inköp av drivmedel hos Göteborg Energi AB, park- och naturnämnden, lokalnämnden samt socialnämnd Sydväst. Syftet med granskningen har varit att bedöma om nämnderna och styrelsen har en tillfredsställande styrning, uppföljning och kontroll som minskar risken för oegentligheter vid användning av verksamhetsfordon samt inköp av drivmedel.

Stadsrevisionens samlade bedömning är att Göteborg Energi AB i allt väsentligt har tillfredsställande styrning, uppföljning och kontroll av verksamhetsfordon och drivmedelsinköp. Göteborg Energi AB tillämpar en systematisk uppföljning av användningen av samtliga bilar. Stickprovsgranskningen av drivmedelsfakturer har inte visat på några väsentliga avvikelser. Samtidigt visar granskningen att det finns områden som kan stärkas. Bolaget har koncernövergripande rutiner för användningen av verksamhetsfordon men behöver slutföra arbetet med att även ta fram en motsvarande rutin också för de fordon som används inom beredskapsverksamheten.

Mot bakgrund av denna bedömning lämnar vi följande rekommendation till bolaget:

Lekmannarevisorerna rekommenderar Göteborg Energi AB att slutföra det pågående arbetet med att ta fram koncernövergripande rutiner för beredskapsverksamheten.

Stadsrevisionen beslutade om revisionsrapporten *Användning av verksamhetsfordon samt inköp av drivmedel* den 13 december 2022. Rapporten har skickats till koncernstyrelsen som behöver inkomma med ett yttrande till stadsrevisionen senast den 28 april 2023 om hur rekommendationen kommer att omhändertas.

6 Uppföljning av tidigare granskning

Ibland resulterar våra granskningar i att revisorerna lämnar rekommendationer och/eller kritik. När detta händer följer vi oftast upp detta nästkommande år. Nedan redogör vi för den uppföljning som vi har genomfört i år.

6.1 Uppföljning av styrning av dotterbolagen

Lekmannarevisorerna granskade år 2021 inom ramen för den grundläggande granskningen ägarstyrningen av dotterbolagen samt planering och uppföljning utifrån kommunfullmäktiges budget. Granskningen resulterade i att lekmannarevisorerna riktade följande rekommendation till styrelsen:

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att stärka styrning, rapportering och uppföljning av dotterbolagen.

Vi har i år följt upp denna rekommendation genom dokumentgranskning.

6.1.1 Iakttagelser

I yttrandet som koncernstyrelsen lämnat till revisionen med anledning av rekommendationen framgår att moderbolaget planerar för att se över processerna för styrning, rapportering och uppföljning av dotterbolagen.

6.1.1.1 Ägardialog

Vår uppföljning visar att koncernstyrelsen genom ett beslut i mars, har justerat formerna för ägardialogen med dotterbolagen i koncernen, så att representanter från koncernstyrelsen finns med i ägardialogen framöver.

6.1.1.2 Planering och uppföljning utifrån kommunfullmäktiges budget

Vidare visar granskningen att dotterbolagens planering och uppföljningsrapporteringen även för år 2022 endast delvis utgår ifrån fullmäktiges budget och indikatorer. Uppföljningen av fullmäktiges mål och indikatorer framgår inte i dotterbolagens planering och uppföljningsrapportering. Bolaget anger att en plan tagits fram för uppföljningen av dotterbolagens hantering av fullmäktiges mål. Uppföljning ska ske med start vid årsskiftet 2022–2023. Inför år 2023 planerar koncernen att revidera dotterbolagens planering för att få med målen i fullmäktiges planering.

6.1.1.3 Koncernens handlingar på stadens hemsida

I moderbolagets och dotterbolagens ägardirektiv framgår att samtliga kallelser inklusive dagordningar, handlingar och protokoll i bolagets styrelse ska finnas tillgängliga på stadens hemsida. Det framgår också av ägardirektivet att allmänhetens intresse av insyn i stadens bolag tillgodoses genom att offentlighetsprincipen omfattar bolaget.⁸

Vår granskning visar att det är stor variation för bolagen inom koncernen, när det gäller publiceringen av kallelser, dagordningar, handlingar och protokoll för bolagen inom koncernen, på stadens hemsida. Omfattningen på rapporteringen som publiceras varierar också.

Koncernen anger att publicering av agenda, protokoll och icke konfidentiella handlingar sker löpande. Vår granskning visar att exempelvis Din El AB främst publicerar dagordning och protokoll och mycket få handlingar under året. I december år 2022 fanns för 13 styrelsemöten två handlingar publicerade. För konstituerande styrelsemötet fanns fem handlingar publicerade.

Granskningen visar att den löpande rapporteringen fortsatt skiljer sig åt gällande exempelvis hur uttömmande den skriftliga rapporteringen är från verkställande direktör. Bolaget anger att rapporteringen skiljer sig åt beroende på verksamhet och omfattning.

6.1.2 Bedömning

Det har framkommit i vår granskning att koncernstyrelsen har justerat formerna för ägardialogen med dotterbolagen i koncernen, så att representanter från koncernstyrelsen finns med i ägardialogen framöver. Vår bedömning är att det

⁸ Moderbolagets och dotterbolagens ägardirektiv, kapitel 3, § 3 och § 7.

arbets sättet ökar möjligheterna för koncernstyrelsens styrning och uppföljning av dotterbolagen.

Vår granskning visar att dotterbolagens planering och uppföljningsrapporteringen även för år 2022 endast delvis utgår ifrån fullmäktiges budget och indikatorer. Det är svårt att följa uppföljningen av fullmäktiges mål och indikatorer i dotterbolagen. Det blir därmed inte så tydligt hur dotterbolagen arbetar med de målsättningar som fullmäktige satt upp. Vår bedömning är att koncernstyrelsen bör stärka styrning och uppföljning av dotterbolagen med utgångspunkt i fullmäktiges budget.

Vår granskning visar att det är stor variation för bolagen inom koncernen, när det gäller publiceringen av kallelser, dagordningar, handlingar och protokoll för bolagen inom koncernen, på stadens hemsida. Omfattningen på rapporteringen som publiceras varierar också. För exempelvis dotterbolaget Din El AB publiceras mycket få handlingar under året.

Vår bedömning är att moderbolaget och dotterbolagen inte följer ägardirektivets krav när det gäller att se till att handlingar finns tillgängliga på hemsidan i tillräcklig omfattning. Det gör att allmänhetens insyn i verksamheten är begränsad och att det är svårt att följa verksamheten utifrån. Det är självklart viktigt att verksamheten gör en bedömning av att vissa handlingar kan omfattas av sekretess, men avvägningen bör också ta hänsyn till allmänhetens intresse av insyn i koncernen. Vår bedömning är att koncernstyrelsen behöver stärka styrningen på området.

Sammanfattningsvis är vår bedömning att rekommendationen kvarstår.

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att stärka styrning, rapportering och uppföljning av dotterbolagen

6.2 Uppföljning av förnyelsen av fjärrvärmenätet

Lekmannarevisorerna granskade år 2021 förnyelse och underhåll av el- och fjärrvärmenäten. Syftet med granskningen var att pröva ändamålsenligheten i arbetet med förnyelse och underhåll av el- och fjärrvärmenäten inom koncernen. Granskningen resulterade i att lekmannarevisorerna riktade följande rekommendation till styrelsen:

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att tydliggöra strategin för förnyelsen av fjärrvärmenätet.

Vi har i år följt upp denna rekommendation genom dokumentgranskning.

6.2.1 Iakttagelser

I yttrandet som koncernstyrelsen lämnat till lekmannarevisorerna framgår att strategin för att arbeta med förnyelse av fjärrvärmenätet pågår och att en planering finns för beslut i koncernstyrelsen under våren år 2022.

Vår uppföljning visar att koncernstyrelsen arbetat med att tydliggöra strategin för förnyelsen av fjärrvärmenätet inom ramen för arbetet med inriktningsdokumentet Omställning fjärrvärme 2035.

Koncernstyrelsen fattade beslut om att anta inriktningsdokumentet i april. Beslutet innebär att styrelsen informeras årligen om omställningsplanen och status i viktiga projekt.

6.2.2 Bedömning

Vår granskning visar att styrelsen inom ramen för beslut om omställningsplanen för fjärrvärmen som helhet även tagit upp reinvestering för förnyelsen av fjärrvärmenätet. Rekommendationen bedöms som omhändertagen.

6.3 Uppföljning av krisberedskap i Göteborgs Stad

Lekmannarevisorerna genomförde 2021 en granskning av krisberedskapen i Göteborgs Stad. Granskningen omfattade Göteborg Energi AB, Familjebostäder i Göteborg AB, grundskolenämnden och Got Event AB.

Granskningen ledde till att följande rekommendationer riktades till koncernstyrelsen:

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att utifrån genomförda risk- och sårbarhetsanalyser upprätta och besluta om erforderliga handlings- och åtgärdsplaner.

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att stärka följsamheten mot stadens styrande dokument avseende uppföljning och rapportering av krisberedskapsarbetet.

Vi har följt upp rekommendationen genom att intervjua chefer vid koncernens säkerhetsorganisation om vilka åtgärder som vidtagits under året avseende krisberedskapen i koncernen.

6.3.1 Iakttagelser

Koncernen har tagit fram en riskanalys och åtgärdsplan i relation till nuvarande säkerhetsläge och omvärldssituation. I samband med att koncernens risk- och sårbarhetsanalys (RSA) ska uppdateras i början av 2023, kommer även en åtgärdsplan att tas fram för den uppdaterade RSA:n.

En säkerhetsstrategi (2022–2025) har tagits fram och har presenterats för koncernledningen samt beslutats av vd/koncernledning. Koncernstyrelsen har informerats om säkerhetsstrategin och organisationen har stärkts med personella resurser och en ny säkerhetsavdelning. Ett intensivt arbete har genomförts för att säkerställa krisberedskapen i och med omvärldssituationen. Tyngdpunkten i

arbetet har legat vid att säkerställa försörjningstryggheten och förebyggande arbete mot bland annat eventuell gas- och/eller effektbrist, cyberangrepp och desinformation.

Återkommande avrapporteringar av säkerhetsläget har genomförts vid varje styrelsemöte. En årlig avrapportering av krisberedskapen och säkerhetsnivån i koncernen i enlighet med stadens säkerhetspolicy har dock ännu inte genomförts. Ett arbete för att ta fram systematiken för åiterrapportering har dock påbörjats.

6.3.2 Bedömning

Vi bedömer att säkerhetsorganisationen har stärkts och flera aktiviteter har genomförts för att förbättra krisberedskapen i koncernen. Riskanalyser och åtgärdsplaner har tagits fram.

Återkommande avrapportering av säkerhetsläget har skett för styrelsen, men den årliga avrapporteringen av säkerhetsnivån i organisationen, som också ska omfatta krisberedskapen, har ännu inte systematiserats och genomförts.

Vi bedömer att en rekommendation omhändertagits men att en rekommendation kvarstår:

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att stärka följsamheten mot stadens styrande dokument avseende uppföljning och rapportering av krisberedskapsarbetet.

6.4 Uppföljning av informationssäkerhet i samhällsviktiga system

Lekmannarevisorerna genomförde en granskning av informationssäkerhet i samhällsviktiga system år 2021. Kretslopp och vattennämnden, Göteborg Energi AB, Göteborgs hamn AB och trafiknämnden omfattades av granskningen. Granskningen ledde till att följande rekommendationer riktades till koncernstyrelsen:

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att åtgärda de brister och utvecklingsområden som framkommit i granskningen, för att säkerställa att det bedrivs ett systematiskt och riskbaserat informationssäkerhetsarbete i enlighet med lag och regelverk.

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att åtgärda de brister och utvecklingsområden som konstaterats i granskningen, och som avser tekniska och organisatoriska åtgärder, för att säkerställa riskhanteringen i de samhällsviktiga systemen.

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen samt styrelsen för Göteborg Energi Nät AB att åtgärda de utvecklingsområden avseende säkerhetsåtgärder som konstaterats i granskningen.

Den uppföljande granskningen har genomförts genom intervju med koncernens informationssäkerhetschef och säkerhetschef.

6.4.1 lakttagelser

Vid den uppföljande granskningen framgår att flertal åtgärder har vidtagits för att förbättra det systematiska och riskbaserade informationssäkerhetsarbetet.

Ledningssystemet för informationssäkerhet har utvecklats bland annat genom att en informationssäkerhetspolicy upprättats och beslutats av koncernstyrelsen. Ansvarsfördelningen avseende informationssäkerheten har tydliggjorts i informationssäkerhetspolicyn. I policyn definieras ansvaret för informationssäkerhet avseende säkerhetschef, informationssäkerhetschef, koncernens säkerhetsskyddschefer, objektsägare och informationsägare. Informationssäkerhetschefens ansvar har också tydliggjorts i en uppdaterad uppdragsbeskrivning.

Organisationen för informationssäkerhet har stärkts med flera medarbetare och tekniska lösningar har utvecklats, däribland har en säkerhetsövervakningstjänst implementerats samt en avdelning för signalskydd.

Genomförandet av den strategiska planen för informationssäkerhet 2021–2023 fortgår enligt uppgift som planerat, och beräknas kunna avslutas 2023. Ett mål är att koncernen då ska kunna vara certifieringsbar för ISO 27001 när den strategiska planen genomförts.

Avrapportering av säkerhetsläget sker vid koncernstyrelsens möten och omfattar informationssäkerhet. Säkerhetsavdelningen arbetar med att utveckla systematiken för en årlig formaliserad avrapportering av säkerhetsläget (se granskningen avseende krisberedskap).

Oannonserade och återkommande tester i form av nätfiske genomförs för koncernens alla medarbetare. Utbildningar har genomförts i informationssäkerhet i koncernen.

Olika former av stickprovskontroller genomförs av omkring fyra system årligen, systematiken i kontrollen uppges dock behöva förbättras.

Risikanalyser har genomförts och åtgärdsplaner har tagits fram utifrån ett processperspektiv och incidenthanteringsrutiner har utvecklats. En ny säkerhetsskyddsanalys har genomförts som även omfattar informationssäkerhet.

Avseende kontinuitetsarbetet så har detta gått framåt och avbrottstider finns etablerade för systemen. Ytterligare arbete kvarstår dock för att utveckla kontinuitetshanteringen.

Uppföljningen av leverantörer och tillämpningen av säkerhetsskyddsupphandlingar har utvecklats.

6.4.2 Bedömning

Rekommendationerna bedöms ha omhändertagits. Systematiken i informations-säkerhetsarbetet har förbättrats i flera avseenden och tekniska och organisatoriska åtgärder, samt säkerhetsåtgärder har genomförts.

I sammanhanget vill vi lyfta att granskningen omfattade ett stort område, och det är av vikt att utvecklingsarbetet fortsätter av koncernens informationssäkerhet för att ytterligare omhänderta identifierade förbättringsområden.

6.5 Uppföljning av styrning av investeringsprojekt

Lekmannarevisorerna granskade år 2020 koncernens styrning av investeringsprojekt. Granskningen ledde till att följande rekommendation riktades till koncernstyrelsen:

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att omhänderta de brister som konstaterats i granskningen för att säkerställa en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av koncernens investeringsprojekt.

Vi har följt upp rekommendationen genom att ställa frågor till koncernen om vilka åtgärder som vidtagits under året avseende styrningen av investeringsprojekt.

6.5.1 Iakttagelser

Granskningen styrningen av investeringsprojekt följdes upp år 2021. Lekmannarevisorerna bedömde då att åtgärder hade vidtagits till följd av rekommendationen, men att det kvarstod områden där ytterligare utveckling behövde ske. Bland annat hade inte koncernens projektmodell implementerats fullt ut och det saknades ett sammanhållet systemstöd för projektstyrning. Därutöver behövde tillvägagångssätt utvecklas för att konkret hantera risker för oegentligheter och närståenderelationer i projekt. Vidare skedde ingen systematisk sammanställning eller vidarehantering av resultaten och erfarenheterna från projektarbetet.

Enligt vad som framkommer av intervjuer har projektmodellen implementerats och tillämpas nu i hela organisationen.

Under året har systemet Antura, som används för projektstyrning, införts i verksamheten.

En rutin för att säkerställa att jäv inte förekommer i projekten har tagits fram och beslutats.

Olika former för att ta tillvara erfarenheter från projekt prövas i organisationen. Bland annat har projektforum genomförts som ett sätt att ta tillvara erfarenheter och kompetens. Av granskningen framgår att verksamheten bedömer att ytterligare utveckling behöver ske av former för att ta tillvara erfarenheter från projekten.

6.5.2 Bedömning

Vi bedömer att koncernen har genomfört ytterligare åtgärder för att förbättra styrningen av investeringsprojekt.

Rekommendationen bedöms som omhändertagen.

6.6 Uppföljning av upphandling och kostnadsstyrning av byggtreprenader

År 2020 granskade lekmannarevisorerna upphandling och kostnadsstyrning av byggtreprenader i staden. Granskningen omfattade Göteborg Energi AB. Två rekommendationer kvarstod avseende granskningen:

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att stärka styrningen av ÄTA-arbeten/fördyringar.

Lekmannarevisorerna rekommenderar koncernstyrelsen att säkerställa att dokumentationen av bolagets entreprenadupphandlingar stärks.

En uppföljning av granskningen har gjorts genom att vi har ställt frågor till koncernens inköps- och upphandlingsavdelning.

6.6.1 Iakttagelser

I granskningen konstaterade lekmannarevisorerna att bolaget behövde stärka dokumentationen av de kontroller av kvalificeringskrav som görs vid upphandlingar. Vidare visade granskningen att bolaget behövde tydliggöra dokumentationen av hur, och på vilka grunder, kvalitet har bedömts och poäng tilldelats vid utvärderingen av anbud. Vidare ansåg lekmannarevisorerna att styrelsen borde överväga att besluta om en anvisning som beskriver hur ändrings- och tilläggs- och avgående arbeten (ÄTA-arbeten) ska hanteras i bolaget.

Vid uppföljningen som genomfördes 2021 framgick att koncernen hade vidtagit åtgärder för att stärka dokumentationen av upphandlingar av byggtreprenader, men att det kvarstod arbete innan rekommendationen kunde anses som omhändertagen.

Den uppföljande granskningen visar att ytterligare utveckling har skett för att förbättra dokumentationen av upphandlingar. Bland annat har en arbetsgrupp för utveckling av entreprenaddokument tillsatts. Arbetsgruppen genomför i nuläget en översyn av dokumentationen av entreprenadupphandlingar för att ta fram en standardmall. Enligt uppgift från inköp- och upphandlingsavdelningen är kontrollmomentet av dokumentationen av upphandlingar inbyggd i och med värdering och motivering av val av leverantör dokumenteras.

Av vår uppföljande granskning framgår att anvisningar för ÄTA-hantering har fastställts i verksamheten. I sitt yttrande över 2021 års granskningsrapport

hänvisar även koncernen till att branschstandarderna för ÄTA-hantering tillämpas i samtliga projekt.

6.6.2 Bedömning

Lekmannarevisorerna bedömer att koncernen har vidtagit ytterligare åtgärder och fortsätter att utveckla dokumentationen av entreprenadupphandlingar samt hanteringen av ändrings- och tilläggs- och avgående arbeten.

Lekmannarevisorerna bedömer att rekommendationen har omhändertagits.

Vi vill samtidigt lyfta att koncernens interna kontroll av dokumentationen kan stärkas ytterligare, exempelvis genom att systematiska stickprovsvisa kontroller genomförs av ett urval av upphandlingar för att säkerställa att dokumentationen uppfyller ställda krav.

7 Lekmannarevisorernas uppdrag och rapportering

Den kommunala revisionen är ett lokalt demokratiskt kontrollinstrument med uppdrag att granska den verksamhet som bedrivs i kommunen.

Lekmannarevisorer är förtroendevalda och utses av kommunfullmäktige ur gruppen förtroendevalda revisorer i kommunen. Lekmannarevisorerna har ett självständigt uppdrag att granska de bolag som helt eller delvis ägs av kommunen. I Göteborg utses två lekmannarevisorer för varje bolag. Revisorerna är oberoende och granskar på kommunfullmäktiges uppdrag och därigenom indirekt också för medborgarna.

Resultatet av lekmannarevisorernas granskning redovisas i granskningsrapporter och granskningsredogörelser.

Revisorerna genomför också särskilda granskningar som i regel rör flera bolag och nämnder. Dessa redovisas löpande under året till kommunfullmäktige i revisionsrapporter.

Revisorerna tar även varje år fram en årsredogörelse som sammanfattar den granskning som gjorts i kommunen under det aktuella året.

Revisorernas rapporter hittar du på www.goteborg.se/stadsrevisionen

8 Språkbruk och revisionstermer

När revisorerna har genomfört en granskning lämnar de ofta rekommendationer till de granskade nämnderna och bolagen. Ibland lämnar de även revisionskritik.

Rekommendationer lämnas när revisorerna ser förbättringsområden i verksamheten. Rekommendationerna syftar till att utveckla och förbättra verksamheten.

Revisionskritik lämnas när revisorerna ser brister i verksamheten som är av mer allvarlig karaktär. Revisionskritik graderas genom begreppen erinran eller anmärkning. Anmärkning är allvarligast. När det gäller nämnderna kan en anmärkning lämnas med eller utan tillstyrkan om ansvarsfrihet.

Under kommande år följer revisorerna upp vilka åtgärder som nämnden eller bolagsstyrelsen har gjort för att följa revisorens rekommendationer.

Stadsrevisionen

Postadress: Box 2141, 403 13 Göteborg

Besöksadress: Stora Badhusgatan 6

Göteborgs Stads kontaktcenter: 031-365 00 00, kansli: 031-368 07 00

stadsrevisionen@stadsrevisionen.goteborg.se

www.goteborg.se/stadsrevisionen